

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes Juridico-Theologicæ De Jure, & Justitia

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum ; [Graz], 1714

Articulus VI. De causis cooperatricibus per se ad injustitiam contra
justitiam commutativam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40013

ARTICVLVS SEXTVS.

*De causis cooperatricibus per se ad iniustitiam contra
Iustitiam Commutativam.*

328. **C**ooperatores hic illi dicuntur qui tanquam causa per se Physica, aut moralis concurrunt ad alterius damnum contra Iustitiam commutativam: concursus moralis est, vel positivus, vel negativus: prior est positio prohibitæ actionis per se tendentis ad violandum jus proprietatis alterius, quod sex modis contingit: Negativus est ommissio actionis præceptæ, ac ex officio debita ad impediendam violationem Iuris proprietatis alterius, hoc autem tripliciter contingit. Sunt igitur universim præter immediatum damni executorem, qui est physica causa iniustitiæ, novem personarum genera hisce binis versiculis comprehensa.

Jussio, Consilium, Consensus, Palpo, recursus,

Participans, Mutus, non obstans, non Manifestans.

Nomine *jussionis* intelligitur mandatum etiam non superioris teste Platel. p. 3. n. 644. vel expressum, ut, volo hoc, illudvè damnum à te fieri Petro; vel tacitum, ut si ostendat signa, complacen-

tiz in damnificando, aut displicentiæ in omissione damnificationis.

Consilium sunt preces, exhortatio, instructio, ratio persuasiva, muneris promissio, blanditiæ inductivæ ad alteri nocendum.

Per *Consensum* venit hoc loco, non complacentia in malo alterius (sic enim non influit in id, proinde etiam non fundat restituendi onus) sed approbatio efficacis damni tertio inferendi, ut suffragando electioni indigni, vel consentiendo iniustum malum ab ejus consensu dependens, aut subscribendo iniustæ liti, vel condemnationi.

Palpator hic dicitur, qui, vel adulatoriè, vel laudatione iniqui facti ad id excidat, aut exprobrat ignaviam non audentis, ut si injuriato nobili exaggeret, suam nobilitatem, aut vituperet ejus patientiam, ex quo ille ad vindictam provocetur.

Recursus hic significat illum, qui forem, ejusque furta vel maleficii instrumenta; aliumque malefactorem recipit, vel servat, præbendo ei refugium ad securitatem, vel protegit.

Parti.

Participantis nomine hic venit primo is, qui participat aliquid de furto, aut consumit, quin fuerit ejus causa. Secundo is, qui est particeps actionis causativæ damni, quod dupliciter potest fieri. Primo Physicè per injustam actionem immediatam, ut si excipitur furtum, aut aliud damnum. Secundo Physicè per actionem injustam mediatam videlicet furi scienter præbendo auxilium remote conducens ad damnum, ut furi scalas apponendo, aut tenendo, aut dando illi instrumenta E.g. claves universales, aut defendendo furem, aut furtum distrahendo. Tertio participando moraliter in actione injusta, ut explorando, aut excubando, ut furem moneat.

Per *mutuum* venit hic ille solum, qui tacet, ex officio obligatus impedire

damnum reprehendendo, vel clamando, vel consulendo: *Non obstans* dicitur, qui negligit ferre subsidium ex Justitia debitum damnificato, ut si hunc, aut ejus res non custodit, aut non defendit, aut damnificatorem non repellit.

Non Manifestans est, qui non Manifestat obligatus ex officio prodere, dum posset præcaveri damnum, ne inferatur, vel ut refartiat revelando furtum, aut furem. Ex his Colligitur sex primos cooperandi modos continere causas positive, reliquos tres causas negative, seu omissive influentes in violationem Justitiæ commutativæ. Omnium causarum cooperatio influxus restituendi obligatio inde nata est examinanda.

§. I.

Qualis positiva aut negativa cooperatio necessaria, ut obliget ad restitutionem.

329. **D**ico primo nullus positivè cooperans obligatur ex delicto restituere, nisi sua cooperatio sit deliberata, efficax & injusta, proinde re ipsa damnum proximi sequatur, ita omnes.

Probat, quia si vel unica ex his conditionibus deficit, nulla est radix obligans restituere, si enim deest plena advertentia, damnum non est voluntarium, vel si adest, sed non est efficax (ad

quod requiruntur duo, nempe sequela damni, & hic & nunc ex tali cooperatione) aut etsi efficax sit, non tamen injusta, id est talis, cui rationabiliter resistat damnificatus.

Dico secundo nulla causa positivè cooperans à restitutione excusatur, quod damnum à se nunc illatum certo sciret ab alijs inferendum, etsi ipsi non causaret, Lugo *Disp. 19. à n. 7. & 16.* Molin. Vasq. Less. contra Layman. & alios a-

U u 3

pud

puđ Lessium fatentem hujus sententiae probabilitatem. Probatuř: quod te non cooperante, alius æque, ac tu noceret, non impedit, quo minus tu hic, & nunc sis vera) injusta damni causa de- liberata & efficax, ergo non impedit radicem obligationis restituendi: nullius enim operatio justificatur exinde, quod alij id ipsum injuste egissent, aliàs fur non peccaret sciens se furante alios fur- zuros.

Dico tertio ex causis negativè coo- perantibus ea solum obligantur restituere damnum ab alijs illatum, quod ex officio, aut contractu tenebantur impe- dire, secus impedire obligata ex mera

charitate, Lugo num. 99. cum pleris- que Theologis ex S. Thom. hic q. 62. Art. 7. ad 3. contra Cajetan. & paucos obligantes etiam postremos ad restitutio- nem. Probatuř: quod ubi est obligatio impediendi damni ex mera charitate, damnificatus nullum habet jus strictum, ut damnum impediatur obligatus duntaxat impedire ex mera charitate, aliàs jam obligaretur impedire ex Justitia stricta contra suppositum, ergo omittens im- pedire non violat ullum jus strictum, sed solius juris stricti violatio est radix obligationis restituendi, quod accidit duntaxat in obligato ex officio, aut con- tractu.

§. II.

Quæ causæ ex cooperantibus teneantur totum dam- num, aut solum partem reparare?

330. **C**um obligatio restituendi radi- cetur in influxu injusto causæ positivè aut negativè cooperantis, con- sequens est, quod restitutionis damni quantitas sit proportionanda influxui, quem delinquens exercet in damnum, radix siquidem ex delicto adæquata est causalitas damni, ergo quanta est cau- salitas tantum proportionaliter est resti- tuendum, proinde totum, sive in soli- dum quando cooperans suâ causalitate totum damnum attingit, etsi causalitas fuerit partialis physice (moraliter enim

tunc æquivaleret totali Lugo num. 84. Par- tem verò, quando causavit partem dun- taxat damni, Molin. Disp. 734. Laym. L. 3. tract. 2. c. 6. num. 1.

Ad præsentem quæstionem triplex est sententia prima obligans in solidum omnes concurrentes in totum dam- num (uti fit quando hoc est individu- um) etsi concurrant partialiter partiali- tate causæ, ad partem verò, nempe qui- vis suam ex concurrentibus partialiter partialitate effectus, prout accidit, quando damnum est divisibile, ita com-
muniis

munis cum Less. L. 2. c. 13. dub. 4. Molin. Laym.

Secunda negat teneri ad totum, sed solum ad partem damni etiam individui ex pluribus ad id concurrentibus partialiter partialitate causæ.

Tertia cum Lugo *Disp. 19. à n. 82.* distinguit obligans singulas in solidum, quando ita concurrunt partialiter, ut quævis illorum poneret damnum totum sufficienter etiam absentibus alijs, si secus, subdistinguit: vel enim causa partialis ita cooperatur damno, ut se sola non sufficienter id ponat, nec alias concausas ad id moveat, eaque non cooperante adhuc aliæ causæ damnificarent, nullâ aliâ causâ subrogatâ in locum non cooperantis, obligatur solum ad partem, ad totum verò, si sine illa verè damnum non fieret, licet se sola sufficienter non damnificet, qualiter concurrunt fures efferentes cistam gravem, quam nullus seorsim portaret.

331. Dicendum est, licet tertia sententia sit practice rata, prima tamen mihi videtur probabilior, quam quatuor comprehendendo Regulis. Prima est, quod non solum is, qui citra ullius cooperationem, seu ut causa principalis & totalis unica causat totum damnum, sed etiam quævis causa cooperans ita influens cum altera, ut hac non adjuvante totum damnum adhuc existeret ab illa sola, debet integre restituere (supposito) quod concausa nolit, aut nequeat restituere partem suam.

Regula secunda cooperans partialiter partialitate effectûs tantum, tenetur præcisè restituere partem damni à se illati.

Regula tertia, quando cooperans ita concurrat partialiter partialitate causæ, ut sine eo totum damnum impeditur, quisvis tenetur in solidum non absolutè, sed conditionate, nempe in defectu aliorum non restituentium.

Regula quarta, quando cooperans concurrat partialiter partialitate causæ tantum, seu ita, ut influat in totum damnum cum alijs, obligare totum reparare alijs suam partem non reparantibus, etsi totum damnum sine ejus influxu existeret dependenter à reliquis absque alia nova causa superaddita.

Probatum conclusio ex præmissis principio *num. 330.* quod tertia sententia probabiliter applicat, at probabilius applicatur primæ sententiæ, prout à nobis quatuor hisce Regulis comprehensæ, vi enim Regulæ secundæ causa damnificans attingit sua causalitate solum partem damni, vi autem Regulæ primæ, & tertiæ & quartæ totum damnum, & quidem vi primæ secundum omnes, vi tertiæ autem, quod licet physicè nulla illorum ponat totum damnum, quævis tamen ponat moraliter totum, quævis enim suum concursum denegando, quem ex Justitia denegare tenetur, impediret totum damnum: hinc probatur ulterius etiam quarta Regula, quod etsi singularum causarum influxus sit exiguus quævis tamen juvat ad totum damnum. E. g. quisque miles auxiliatur Urbis expugnationi non tantum ratione partis suæ, sed etiam partis aliorum, nullus enim miles inferret damnum etiam partiale, nisi alij essent associati, ergo Socij mortaliter inferunt illud damnum
partia-

partiale; quod quisque miles physicè causat, ergo quisque præter damnum à se physicè illatum partialiter moraliter influit in totum damnum ab alijs physicè causatum, ita Laym, *L. 3. tract. 2. c. 6. num. 5.* cum alijs contra Vasq. Molin. Less. Lugo, &c. approbatos à Gormaz *Disput. 17. num. 809.* eo quod singulorum militum influxus in damnum physicè à cæteris illatum sit debile ut vix vel parum censeantur influere, proinde vix aut parum debeant restituere ultra id, quod ipsi acceperunt, aut destruxerunt; quæ excusatio inquit, non habet locum in duce, alijsque, qui intentione, & directione causa sunt totius damni, sine quibus damnum non fieret.

Ex his infero primò singulos teneri in solidum reddere ablata in cista ab eisdem sublata, quam si vel unus abfuisset, nequivissent auferre. Secundò singulos Suffragantes, & Consiliarios debere reparare totum damnum, quando secluso unico eorum consilio, fuisset damnum impeditum. Tertiò id ipsum dicendum, quando duo fures ingrediuntur domum ita, ut nullus sine altero ingrederetur.

332. Dicendum secundò ex causis negativè concurrentibus obligatis ex Justitia impedire, si est unica, tenetur in solidum ad totum damnum, quando impedire potuit, non impedivit, partem verò, si hanc duntaxat impedivisset, si nihil impediret clamando, &c. penitus deobligatur. Quando plures sunt ex officio obligati resistere, clamare, singuli tenentur ad totum, si possunt singuli impedire damnum, & nullus impedit: si ex pluribus E. g. duobus, neuter sufficit, sed uterque requiritur,

ex utroque culpabiliter omittente, uterque obligatur in solidum, utriusque enim incumbit alterum excitare ad damni impeditorem, &c. Lugo *num. 112.*

333. Quæres utrum dubius an ex sua cooperatione E. g. Consilio, vel Suffragio, vel Mandato, &c. damnum secutum sit, restituere teneatur? Respondedo probabilius affirmative cum Sanch. *L. 2. Disp. 41. n. 17. & L. 1. moral. c. 10. num. 44.* contra Petrum Navar. Medinam favente jis aperte S. Thom. *hic q. 62. Art. 7. in fin. corp.* dicente: *tunc solum teneri Consiliarium, &c. ad restitutionem, quando probabiliter existimare potest, quod ex suo Consilio fuerit subsequuta injusta acceptio, &c.*

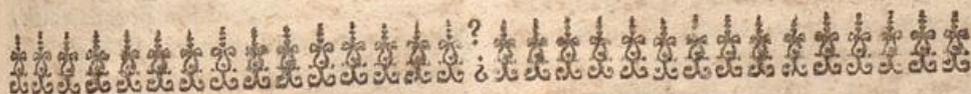
Probatur: in pari dubio Rei, & innocentis est melior conditio innocentis, quam Rei, sed in casu præsentis certum est, quod tu injustum E. g. Consilium dederis, & certum est, quod alter damnum passus sit, proinde habeat jus certum exigendi restitutionem à causis efficaciter causantibus damnum, dubium verò est, an tuum Consilium fuerit hic, & nunc efficax, vel non, consequenter etiam dubium est ex parte innocentis, an habeat jus à te exigendi restitutionem, ergo in hoc pari dubio est melior conditio innocentis, secùs possidentis, uti Adversarij asserunt, siquidem constat possidentem esse Reum.

Dices cum Molin. *Disp. 736. n. 6.* Lugo *num. 22.* obligantibus solum ad restitutionem partis pro ratione dubij: pro quantitate causalitatis, quantitas damni est restituenda, ergo in dubio quantitatatis influxus pro ratione dubij est quantitas damni restituenda, sicut si

constat unum ex tribus, quorum quis de se causam sufficientem damni dedit, damnificasse, & nescitur quis, singuli debent restituere plus, vel minus pro ratione dubij: aut si res aliena sit apud te ad unum ex tribus spectans, perseverante dubio est res dividenda inter eos, dum nequit constare, cujus sit ex illis.

Respondeo concessio antecedente distinguo consequens pro ratione dubij est quantitas damni restituenda, nisi præsumptio sit omnes partialiter partialitate causæ in totum damnum influxisse concedo consequentiam, quam nego stante tali præsumptione, uti constat in casu primæ instantiæ. Ad instantiam

alteram dico, cum res ad unicum ex tribus spectet, neque præsumatur pro ullo præ alijs, non est æquior modus restituendi, quam rem partiendo pro ratione dubij. De cætero ambæ oppositæ sententiæ sunt in praxi securæ. Quod si dicas argumentum nostrum probare, quod proles illegitima in casu prolis dubiæ habeat jus exigendi alimenta à parentibus dubijs, est enim melior conditio conditio innocentis. Respondeo ex dictis à n. 107. Disparitatem esse magnam, quod nequeant dari plures Patres partiales secus in nostro casu plures causæ damnificantes.

§. III.

Corollaria practica de causis ad damnum cooperantibus.

334. **C**olligitur primò mandantem obligari ad restitutionem totius damni mandati, nisi ante executionem serio revocet mandatum, ita ut mandatarius prudenter credere possit revocationem (si nequit, potest tamen moneri damnificandus, est obligatio ex Justitia monendi etiam cum pari damno, secus cum longè majore, aut alioris Ordinis, Lugo *Disp. 19. num. 31.*) aut nisi mandatarius non à mandato, sed aliunde motus damnificet. Ratio: quia mandans est causa efficax totius damni, dum vi mandati fit executio, qualiter non fit, si mandatarius exequitur aliunde motus, aut scit revocationem man-

dati, quam si nequit intimare illi, debere damnificandum moneri à mandante etiam cum pari damno, aut non longè majore probetur; quod cum tanto suo damno debeant illatum damnum ex Justitia reparare, ergo etiam ante illatum monendo præcavere, nam in pari causa melior est conditio innocentis, ita omnes. Ex hoc principio calumniator vel falsus testis etiam cum suo æquali periculo debet retractare, quando est profutura retractio.

Amplia corollar, ad casum illati damni non demandati, dummodo id sit moraliter inseparabile à demandato damno, ut si quis mandet Petrum graviter

X x

san-

fauciari, mandatarius tamen occidat, aut iussus occidere Petrum, per errorem occidat Paulum, tunc enim in morali aestimatione se habent per modum unius, ergo sequitur damnum efficaciter vi mandati, secus si mandatarius excessit limites mandantis excessu facile separabili, ut si iussus verberare occidat, aut furari frænum furetur simul equum, &c.

Ex his facile patet, quod si non mandasti nocere, sed post nocumentum in tui gratiam proximo illatum ratum habuisti: etsi pecces contra iustitiam approbando injuriam, non tamen teneris ad restitutionem Lugo *num.* 32, contra Navar. quia nihil influxisti in damnum ratificatione tuâ, unde ratihabitio solum relate ad eos actus, qui in suo valore pendent à voluntate ratificantis fictione juris retrahitur, ut in contractibus, & de similibus intelligitur Regula *jur.* 10, in 6, *ratihabitionem retrahit, & mandato non est dubium equiparari.* Canis: ad hanc Reg. apud P. Püttner *in Maximis juris* notat eam procedere non tantum in contractibus, sed etiam actibus judicialibus. Porro ut habet *R. l. 9, in 6. ratum quis habere non poterit, quod ipsius nomine non est gestum.* Quid autem sit nomine nostro aliquid geri videtur. Püttner ad hanc maximam, ubi etiam reperies tres ejusdem limitationes.

335. Corollar. secundum, ut scias, an, & quando consulens debeat restituere, distinguendum est triplex genus Consilij: Primò ut Consilium exquiratur, & detur de mera veritate E. g. an hic aut ille contractus sit legitimus, aut actio licita, &c. Secundò: si insuper consulens proponat necessitatem, commoditatem, &c. quæ ex damno alteri

inferendo v. g. homicidio sperari potest, aut proponat modos, seu instruat, quibus valeat actio in opus redigi. Tertio ut Consilium situm sit in meris precibus, blanditijs, minis, aut promissis inductivis alterius ad conflandum maleficium: Consilium tertij generis solum movet voluntatem, priora duo intellectum motivis imbuunt, & his mediantibus impellunt voluntatem.

Certum est primò consulentem quovis modo ex relatis ad nihil teneri, si alter damnificat non motus à Consilio. Certum est secundò obligari consulentem ad reparationem totius damni dati per Consilium cujusvis generis, quando executor damni id exequitur motus à Consilio, idque procedit, licet Consilium primi generis sit datum ex crassa ignorantia asserendo rei falsam veritatem, aut illicitam honestatem in damnum tertij, quando persona consulens est talis: quæ aut ex officio tenetur consulere, aut ratione status vel muneris sui proficetur peritiam in ea re, circa quam dat Consilium, uti sunt Doctores, Consiliarij, Medici, Chyrurgi, Advocati, Confessarij & Similes. Ratio, quia Consilium procedens ex crassa ignorantia in materia gravi est culpa Theologica gravis, quam fundare obligationem restituendi, certum est Molin. *Disp.* 730.

Si Consilium ante illatum damnum revocetur, deobligatur restituere consulens, quando Consilium fuit petitum de veritate, seu natura rei præcisè E. g. de licitate contractus, bonitate Medicinæ, Justitia litis, &c. Lugo *num.* 36. quia ut sic consulens teneatur restituere, debet accipiens Consilium

si licet moveri auctoritate consulentis, atqui nequit moveri post revocatum Consilium, cum exinde constet alteri, quod consulens non amplius idem sentiat de contractu, &c.

Hinc pariter sequitur deobligari post revocatum Consilium situm in precibus, promissis, minis, &c. ita cit. Lugo, Lessius, quia Consilium tale eatenus movet, quatenus exequens illud credit rem fore gratam consulenti, sed post scitam revocationem exequens illud nequit credere rem fore gratam consulenti.

De Consilio secundi generis, nempe de proponente utilitatem, viasque, & modos rem consulendam exequendi est probabilior sententia obligans restituere, etsi Consilium hoc revocetur, Lugo num. 37. Molin. *Disput.* 731. Less. contra Petrum Navar. Salon. Salmant. Reginald. &c. arguentes à paritate mandati revocati ad Consilium revocatum proinde deobligantes à restitutione, si consulens revocet Consilium tale. Ratio probabilioritatis est: quod etiam post revocationem Consilium hoc, ut est moraliter causa damni, non destruitur, Consilium enim hoc ut causans damnum, seu ut movens malefactorem est objectivum consistens in utilitate, convenientia, vel necessitate, modovè exequendi à consulente prepositis, sed etsi hoc suum Consilium per oppositam doctrinam revocet consulens, si tamen malefactor adhuc eo inductus infert damnum, non destruit suum Consilium ut causans damnum quia non destruit propositam utilitatem, vel convenientiam vel modum exequendi, &c. atque proposita utilitas, &c. causat damnum ergo.

Est ergo disparitas inter Consilium, & mandatum purum (si enim est admixtum Consilium, est par ratio talis mandati cum Consilio) quod mandatum non detur objectivum, sed formale tantum, influit enim præcisè propter perseverantem mandantis voluntatem, quæ cessat post seriam revocationem, Consilium verò formale non influit, seu perseverans consulentis voluntas in casu hujus Corollarij, sed motivum utilitatis, vel voluptatis operis suasi, vel necessitatis ad se vindicandum, vel ad infamiam evitandam per abortum, vel modi tuti & occulti furandi, quod motivum non cessat per Consilij revocationem, quapropter consulens abortum fit irregularis, etsi ante secutum conatus sit foeminam revocare ab eo procurando, ita Doctores nostræ sententiæ contra Patronos oppositæ: è contra consulens duelum Petro, in quo sic occiditur, probabiliter non fit irregularis, quia irregularitas ex Consilio homicidij in jure inflicta annectitur solum Consilio directè tendenti in occisionem, Lugo n. 40. contra Suar. tom. 5. de censur. Disp. 44. sect. 3. num. 18.

Videns Consilij revocationem nihil proficere tenetur ex Justitia secundum nostræ principia per num. 334. movere illum, cui damnum imminet, ut dictum est de mandante; sententia negans obligationem monendi ex Justitia, sed solum ex charitate est conformis suis principijs, juxta quæ negat obligationem restituendi revocato ex parte consulentis Consilio.

336. Corollar. tertium omnis, & solus consentiens peccat contra Justitiam

X x 2

cum

cum restituendi onere, cuius consensus hic, & nunc influit in damnum, unde quando omnium consiliorum vota requiruntur ad decisionem aliquam, si hæc est injusta, omnes in solidum debent restituere, quod etiam procedit, quando certus numerus suffragiorum sufficit, & suffragia dantur secreto, secus si dentur vocaliter, & publicè, tunc enim vorum posterius numero sufficiente pro decisione, licet sit injustum, non tamen obligat restituere, nisi hic suffragator possit reliquorum suffragia inverttere, prout tenetur ex *Justitia*, dum potest, ergo omissione suâ est causâ totius damni, proinde obligatur restituere, secus dato suffragio post numerum sufficienter decisivum, quando nequit reliquorum vota inverttere, quia tunc ejus suffragium est inefficax. Ratio Corollarij est, quod omnis, & sola efficax causa damni debeat restituere, sed omnis & solus suo consensu influens in damnum est causa efficax damni, prout exposui in decursu hujus Corollarij.

Hinc si quis se absentat à Consilio ad subterfugiendum suffragium, vel præsens dare recusat, quando habet certitudinem, quod suâ præsentia aut suffragatione nihil prorsus sit profuturus, non peccat se absentando, aut non suffragando, quia *Justitia* officiales obligat solum impedire damnum cum effectu Lugo *num. 68.* contra aliquos, quorum sententia communiter est vera, unde negat Lugo eam excusationem admittendam esse nempe sub prætextu, quod suum suffragium non proderit, nisi sit evidentissimum non profuturum. De cætero sæpe fit, ut ex unius libere, & cordate prolata sententia in publico plu-

res moveantur ad mutandam sententiam, aut fiunt cauciores imposterum, aut pusillanimo animantur ad pugnam pro veritate deposito timore, idcirco rarissimè quis potest licitè se absentare ex hoc capite.

Si dubites, an suffragium à te datum fuerit efficax te probabilius non obligati sequitur ex *numero 333.* si suffragium tuum præcessit, fuissetque damnum illatum sine eo per alterius suffragium te non esse liberum à restitutione discis ex *conclusionem 2. num. 329.*

337. Corollar. quartum Palpatorem de quo *num. 328.* habere se instar consulentis, ut patet ex ejus descriptione, proinde non minus teneri in solidum, quam consulentem, quando Palpatione suâ, quovis ex dictis illis modis excitat executorem ad damnum. Lugo *Disp. 19. num. 70.* qui *num. 38.* recitè ex Vasq. Præmissis, quod movens ad nocendum laudibus, vel adulatione, vel opprobrijs, esto hæc & illa revocet, si alter adhuc moveatur laudibus, &c. ad exequendum, non excusari à restitutione per probata *num. 335. vers. de consilio secundi generis.*

Receptor damnificatoris, quod obligetur restituere est consensus omnium, dum aliquo ex modis recensitis *num. 328. v. recursus, &c.* est causa damni inferendi aut illati non compensandi, ut si furem faciat animosorem, aut securiorem ad furandum, &c. Lugo *num. 71.* ad hoc genus causæ reducens Advocatos, & quosvis alios injustè in judicio defendentes, aut excusantes: item belliduces, quorum protectio militum est occasio, ut hi spolient homines, ac spolia injusta non reddant.

Verùm

Verùm non quisque furem, &c. recipiens censetur cooperari damno, consequenter nec fit obnoxius restitutioni sed quando receptio est expressa, aut tacita promissio præbendi recursus, aut securitatis, vi cuius tutius furetur, furtoque ablata reponat: unde furem ut Amicum, vel ut consanguineum recipiens, vel quia miser est, aut quia domus ejus patet omnibus adventantibus per accidens se habet ad damnum ita Sporer in Dec. tract. 4. c. 3. n. 38.

Ex simili ratione cit. Lugo liberat à restitutione Advocatos defendentes in iudicio furem in jis, in quibus ipse fur potest se licitè tueri, uti post in crimine occulto nondum semiprobo, aut quando vexatur injustè non servato juris ordine, non enim defendunt ut furem, sed ut habentem jus se tuendi, si exinde impediatur restitutio, non Advocato, sed malitiæ furis imputatur. A fortiori deobligatur à restitutione abscondens furem quæsitum ad supplicium, modo ei non det spem ulterioris similis Adjuutorij, quia occultatio hæc de se tendit præcisè ad eximendum illum vitæ periculo, Lugo n. 72.

Excusatur etiam recipiens adactus à metu gravi, ut si latro recipiatur, quia Dominus rei ablata nequit esse rationaliter invitus, Lugo num. 74.

De participante est certum primò, quod si non participet in actione ablativa, sed juvat absumere furtum, debeat reddere quod absumpsit. Certum est secundò si participet in actione causativa damni, sive physicè immediatè, aut mediatè, sive moraliter cum peccare contra Justitiam cum obligatione restitutionis, & quidem totius damni, si par-

icipet ut executor, aut alio modo ex adductis n. 328. vers. participantis nomine, concurrat, ita ut sine hujus auxilio, aliove huic subrogato alter non furaretur, aut damnificaret, secus si tua cooperatio se habeat materialiter, ut si sine ea alter per se sit sat determinatus ad maleficium, faceretque sine ope tua, ut si teneas scalas, per quas ascenderet ad furandum, etsi eas non teneres; si ancilla à Domina vocata juvat portare furtivam cistam, quam furaretur, & tolleret sine ejus ope, si famulus Usurarij numeret pecuniam dandam ad usuras, aliàs ab ipso Domino numerandam, non enim cooperatur usuris, sed mutationi, Laym. L. 3. tract. 2. c. 5. n. 5. & 6.

Limita ut metus gravis excuset ab injustitia cooperantes actioni in se alteri non noxiæ, & sic excusantur Christiani in trementibus turcicis remigantes adversus Christianos, Rustici militaria spolia injusta avehentes, aut pecora inique sublata aliò pellentes: hujusmodi enim actiones non sunt intrinsece malæ, nequè Domini possunt esse rationaliter invitæ Lugo n. 74. nullus autem eos excusat ab injustitia, & restitutione concurrentes ad actiones magis propinquas ad innocentis damnum ordinatas, ut si explodant tormenta, aut bombardas in innocentes, hoc enim est intrinsece malum, cum hoc sit formaliter occidere innocentem.

Ex his colligitur, quod non quævis cooperatio sit illicita, & contra Justitiam, etsi alter eâ abutatur contra Justitiam, ut ergo discernas, quando cooperatio tua sit injusta, sequens Regula observanda, nempe est inspiciendum, utrum peccatum imminet propinquè, vel

non propinquè idque sit malū intrinsece, aut solūm ex præcepto positivo, si peccatū sit malū intrinsecè in propinquo, subministrans necessaria ad illud non excusatur, licet alij te non subministrante subministrabunt, sic nequis dare gladium furioso, quamvis hæc omnia alij præstabunt, te deficiente: si autem non in propinquo peccatum etiam intrinsecè tale sed duntaxat providetur posse fieri nempe, quod alter abuti possit ad peccatum subministrandis de se aptis servire ad finem alium licitum petenti talia licitè subministrantur, quia dubium est, an petens sit ipsidem abusus, in dubio autem nemo præsumendus est malus. Si autem prævidetur abusus, adhuc potest subministrari, quando prævidetur etiam bene usus, quia tunc subministrans intendit finē licitum: secluso autem omni fine licito ex parte abufari, & simul remota omni causa rationabili ex parte subministrantis, hic nequit licite subministrare, quia cooperari etiam remote absque omni causa ad peccatum est illicitum. Si demum peccatum in propinquo imminens non sit intrinsecè malum sed ex jure positivo, ut esus carniū &c. potest quis licitè subministrare carnes petentibus eas ad impediendum suum grave incommodum: propter hoc Caupones excusantur carnes suppeditando similibus, Ecclesia enim non præsumitur eos tunc velle obligare, sicut non obligat ad missam propter vitandam molestiam non levem.

338. Corolar. Quintum cum ex n. 332. constat solos ex officio obligatos impedire proximi damnum obligari ad restitutionem totius damni, aut partis, si non impediunt totum, aut partem

damni, dum possunt impedire totam, aut partem duntaxat, sequitur, primo obnoxios esse restitutioni totius damni, Gubernatores, aliosvè Magistratus, dum eorum culpa patiuntur subditi damna per latrocinia, prædationes, &c.

Sequitur secundò simili obligatione teneri assessores, Consiliarios, Canonicos non se opposcentes injustæ constitutioni, aut electioni. Tertio hinc oneri subsunt Tutores, Curatores, Administratores] bonorum &c non impediētes damna pupillorum, minorum Ecclesiarum. Quarto etiam illi famuli, quibus alicujus rei cura, aut clavis est commissa pro tunc, hæcque obligatio eis incumbit non solūm respectu extranei, sed etiam Domestici furis, si autem cura, aut clavis alicujus rei pro tunc non est commissa famulo, omnes teste Lugo n. 105. consentiunt eum non teneri ex Justitia alium confamilium accedere à furto. Censetur autem cura specialis committi domūs præfectis, æconomis cocis, cellarijs, granarijs quoad res illis commissas, unde famulus Dominum comitans habet curam rerum, quos secum fert Dominus.

An famuli, quibus cura non est commissa advertentes exteros furati, si non impediunt peccent contra Justitiam, vel solum contra caritatem sine onere restitutionis, sicut dictum est, si non impediunt domesticos, est sub lite; deobligabit eos Molin. *Disput. 735. n. 5.* proinde liberat à peccato injustitiæ, at probabilius reos justitiæ condemnat cum obligatione restitutionis Lugo n. 106. post Less. *L. 2. c. 13. n. 75.* quia omnibus domesticis aliqua domūs cura adversus extraneos committi censetur, etsi non

cum

cum speciali vigilantia, dum assumuntur ad obsequium, unde etiam famulus inquit Lugo ex rebus domesticis furto congregans, ut cum jis aufugiat, computrandus est inter extraneos, debet talem quisque famulus impedire.

Sequitur quartò Custodes teloniorum, sylvarum, &c. teneri ad refusionem damnorum, quæ ex eorum negligentia sequuntur. Molin. *Disp.* 739. n. 3. cum tamen non sint causæ principales, obligantur solum in defectum damna inferentium.

Adverte tamen quod ordinarie etiam ex officio obligati, aut ex contractu impedire damnum alterius non soleant officium assumere, aut contrahere pro circumstantijs, in quibus est periculum gravis proprii damni majoris, aut æqualis in rebus fortunæ, famæ, vel honoris (nisi specialiter id sit deductum in pactum, aut natura pacti secum ferat, prout fert pactum militandi, officium parochinale exercendi curam animarum pro tempore pestis) sequitur, quod omittere in tanto periculo non teneatur restituere Molin. *Disp.* 735. n. 1.

§. IV.

An determinato facere majus damnum liceat consu- lere minus?

339. **D**ico primò supposito quod quis sit firmiter determinatus ad majus malum, ita ut ab eo dimoveri non possit ullis rationibus, potest ei dari Consilium per modum docentis explicando illi majorem gravitatem unius mali præ alio, quando decrevit utrumque aut alterutrum inferre, sive eidem, sive diversis, ita Lugo *Disput.* 19. n. 46. Ratio, quia hoc aliud non est, quam docere veritatem, quod licitum est ex intentione evitandi majus malum cum speculativa veritas de se non alliciat ad majus malum faciendum.

Dico secundò stante determinatione fixa ad majus malum, fas est positivè suadere minus malum eidem personæ in-

ferendum, sive minus sit formaliter aut virtualiter inclusum in majori, sive non. Ita multi cum Sanch. *L. 7. matrim. Disput.* 11. contra Laym. *L. 2. tract.* 3. c. 13. multosque alios.

Probatum primò ex Aug. *L. 2. de Adulterinis. conjugijs c. 14.* ubi volenti occidere uxorem suadet, ut ducat concubinam, sicque adulteretur potius, quam ut occidat uxorem: *utrumque, inquit, nefarium est, neque debet unum pro altero perpetrare, sed utrumque vitare, sed si ille facturus est malum, faciat, quod minus est, nempe adulterium cum concubina ne occidat uxorem: Ex ly faciat* constat contra Adversarios Augustinum non lo-
qui

qui permissivè, seu non significare comparativam permissionem, quasi si alterum committendum sit, se potius permissurum adulterium, sed significat Consilium minoris mali, nec virtualiter inclusi in uxoricidio, utpote toto genere diverso.

Probatum secundo dum positivè consultitur minus peccatum non consultitur prout est in se sed ut est exclusivum majoris peccati, non est malum, sed honestum, cum honesta sit carentia excessus, quo peccatum majus superat minus etiam hoc nec virtualiter continens. Confirmatur per Adversarios fas est consulere minus malum formaliter, aut virtualiter inclusum in majori, ergo etiam minus malum etiam non formaliter aut virtualiter sed solum æquivalenter inclusum in majori, quodvis autem peccatum est æquivalenter in majori, hoc enim præter gradum adæquativum malitiæ minoris continet excessum malitiæ, unde etsi suadendo minus inducat in peccatum formaliter, aut virtualiter novum, non tamen inæquivalenter novum, quod sufficit, ut consulens non censeatur Author peccati, cum contra DEO perinde sit peccare hoc, vel illo peccato per omnia in malitiæ æqualib⁹. Est igitur licitum obfirmato ad adulterium suadere fornicationem, obfirmato ad occidendum, mutilationem E. g. brachij, &c. volenti sodomiam aut adulterium, hoc præ illa, &c.

340. Dico tertio quando majus, & minus malum est inferendum diversis, jamque malefactor decreverat Paulo inferre majus nihil cogitans de minore malo inferendo Petro, certum est licere tibi dehortari illum, ut non faciat

majus malum E. g. non furetur equum, quia Consilium tuum respectu minoris mali habet se pure permissivè, idque licet, dum impedire non potes.

Amplia conclusionem cum communiore sententia eo casu etiam fas esse consuli in communi, ut potius malefactor noceat alicui alteri nullum in particulari nominando E. g. relinque hunc pauperem, non deerunt alij ditiores, hoc enim Consilium directè solum excludit à furto majore, non autem in communi proponens alia furta forte non cogitata moraliter influit in eadem, cum etsi hæc furi non suggeras, hic statim de alijs cogitaret, dum dissuades illi furtum majus Lugo num. 49. merito docens oppositum num. 47. scilicet nefas esse consulere ullo in casu (nisi minus sit de genere eorum, quæ alter subire ex charitate tenetur ad vitandum majus proximi damnum) ex binis propositis etiam per modum docentis, ut E. g. potius minus malum inferat Petro, quando de hoc nihil cogitavit malefactor, aut de eo cogitans decreverat majus inferre Paulo, quia tunc non pure explicat veritatem, nempe esse minus malum furari Petro, quam Paulo, sed cooperatur ad minus malum tollendo in malefactore, vel ignorantiam, seu incogitantiam de furto ex rebus Petri, aut impossibilitatem Petro furandi, videlicet decretum statuens furari soli Paulo (hoc stante est impossibile furari Petro minus) quod decretum, & ignorantia se habet instar portæ claudentis res Petri, quam portam aperit docens præfato modo veritatem, atque aperiens ut malefactor possit furari, cooperatur ad furtum cum obligatione restituendi, &c.

§. V.

Quo ordine causæ cooperantes obligentur restituere?

341. **C**onvenit inter Doctores autem omnes obligari illum apud quem res furtiva extat in se, vel ejus pretium, aut in æquivalente, obligatio enim ratione Rei alienæ est summa. Lugo *Disp. 19. num. 19.* ubi Molin. Less. extendunt ad eum, qui rem ad se pervenientem injustè absumpsit, etsi non sit factus locupletior (dum aliæ causæ non erant eo principales) quia tunc est causa Principalis exequens ultimam Rei destructionem, causa autem principalis exequens tenetur restituere ante omnes alias. Lugo *num. 120. & 126.* nisi causa exequens fecerit executionem ultimo destructivam ex mandato alterius, quia tunc executor est causa instrumentalis physica, mandans est causa principalis moralis, sed principalis moralis tenetur prius restituere, quam physica instrumentalis, ergo prius tenetur mandans, & quidem contra Molin. etsi executor consumens rem injustè usurpatam non accepisset à mandante in præmium delicti, quia ut arguit Lugo *num. 191.* mandans adhuc est causa principalis, quocumque titulo det executori, nisi ut rectè limitat Lugo *num. sequent.* executor cesset esse causa instrumentalis in Rei absumptione, seu ultima ejus destructione, ut si mandatum habeat accipiendi, secùs absumendi, quo casu ab-

sumens facit id suo nomine, proinde titulo injustæ actionis talis est causa principalis.

342. Hoc præmissis Vasq. apud Lugo *num. 123.* comparans ipsas causas cooperantes injustas inter se tres Regulas statuit. Prima est primo loco obligari causam physicam damni executionem, quæ non concurrat ut instrumentum causæ moralis principalis, alios concurrentes ad idem obligari secundo loco, seu in defectum hujus, nisi ut limitat Haunold. *tract. 2. n. 381.* ex Lugo *n. 124.* exequens exequatur damnum fide bonâ (quia tunc executio ut injusta non est libera) aut causa moralis fraude induxerit ad damnificandum, etsi enim exequatur nomine suo damnum, & non ut instrumentum inducentis, quia tamen injuriosè consulens eum conjecit in obligationem restituendi, obligatur propter hanc injuriam servare indemnem.

Ratio Regulæ, quod causæ morales respectu physicae suo nomine exquentis sint minus principales, physica autem principalis; hujus enim negotium geritur, proinde suscipit in se totum onus restituendi. Nomine autem executoris intelliguntur omnes illi, qui immediatè influunt physicè in damnum Molin. *Disp. 737. n. 4.* Ex hoc.

Y y

Sequi-

Sequitur primò si in defectum executoris à reliquis cooperantibus sive moraliter (ut consulens , adulator , non obstant , &c.) sive physicè mediàtè (ut instrumenta conficiens , tradens , scilicet applicans , &c.) restitutio fiat , debet postea executor jis restituere totum è contra facta per executores restitutione : cæteri nihil tenentur etiam ipsi executori refundere , Molin. cit. consulens igitur , rogans , docens , &c. concurrunt solùm secundariò velut armans ac instrumenta præbens furi , Lugo num. 124.

Sequitur secundò Princeps bonâ fide indicens bellum , aut tributum injustum , vel quoad substantiam , vel quoad modum , nempe non observatâ inter subditos proportionem inductus à Consiliarijs , hi si malâ fide , aut ex crassa ignorantia consuluerunt , tenentur primò loco , ita Haunold. quia Principem injustè coniecerunt in onus restitutionis. Huc revocat Advocatos , Medicos , Confessarios , Consilium injustum dantes , additque accipientes pretium pro Consilio teneri non solùm de dolo , sive ex culpa lata , sed etiam de levi , profitentur enim notitiam rerum , quas consulunt , è contra teneri de sola culpa lata non profitentes notitiam rerum supra alios.

343. Regula secunda omnis causa principalis , etsi sit moralis obligatur primo loco ante alias etiam physicè executivas , si hæc tantum operata sunt , ut instrumenta illarum , ejusmodi causa principalis est causa cogens alium ad furandum imperio , Authoritate , minis , proinde tenetur primo loco , nisi apud furem res extet , vel sit factus ditior , aut

propriâ Authoritate furtum absumat , tunc enim est causa principalis , ut dictum est ante primam Regulam. Causa etiam principalis censetur convitijs impellens alium ad delictum , est enim quædam coactio , quia impulsus facit , ut convitijs effugiat. Item omnis jubens aut rogans , ut ejus nomine delictum fiat , quia etsi non cogat , quia tamen vult suo nomine fieri , assumit in se totum onus restituendi , etsi executor sit mercede conductus , adhuc enim est instrumentum Domini , ut patet in famulo mercenario. Lugo n. 126. & sequent. amplians n. 128. contra Vasq. licet jubens non sit superior executoris , quia quod executor non sit subditus jubentis probat quidem quod non exequatur æque conductus , ac exequitur subditus , facit tamen æque nomine jubentis suscipientis in se totum onus , ergo primo loco non tenetur exequens , etsi non subjaeat jubenti , & secundo loco jubens sed hic primo loco obligatur.

344. Regula tertia : reliquas causas non executivas nomine suo , neque principales respectu exequentium obligari æque principaliter in defectu principalium , ita Less. Molin. Haunold. nempe quando ut observat Lugo n. 130. una causa non subordinatur alteri : ablatâ enim subordinatione nulla apparet ratio Ordinis in obligatione restituendi , cum nec consulens operetur per laudantem vel consentientem vel è contra.

345. Etsi autem omnes positivè cooperantes æque immediatè in sensu Regulæ teneantur , non tamen æqualibus portionibus. Haunold. tract. 2. n. 387. quia est inæqualis , seu major vel

vel minor influxus, unus enim consulit furtum, alter scalas admovent, tertius vigilat, &c. sed vigilans minus concurrat, quam scalas admovent, hic minus, quam consulens, aut modum furandi ostendens, quæ autem sit proportio in hoc pso servanda fateatur certa Regula definiti posse, credit tamen esse illam ipsam, quæ observaretur, si ex summa illa furtiva fieret remuneratio operæ à singulis collata secundum operæ æstimationem.

Ex his facile colligitur, quod quando sunt plures causæ executivæ partialiter partialitate effectus damnificantes, ut dum plures citra omne Consilium vastant vineam singuli decerpando motu proprio botrum, quisque tenetur ad restitutionem damni solum à te illati, etsi cæteri non restituant damna à se illata Haunold. num. 384. subdens quando plures communi Consilio & Assistentia concludunt damnificationem v. g. occisionem Petri, prior hujus occisor non tenetur solus, sed etiam reliqui, quia tunc tuo & aliorum nomine damnificat, & se se invicem quasi pro instrumentis constituunt, ut qui prius posset damnificet in suum & sociorum commodum.

346. Dubium restat an causæ negativæ cooperantes comparatæ cum positivis, de quibus in tertia Regula æque immediatè teneantur? Secundò an inter easdem invicem comparatas detur aliquis Ordo uti inter positivas, Lugo & num. 133. ex Vasq. negativas obligat post omnes positivas, quia earum restituendi obligatio supponit damnum à positivis illatum, & nondum reparatum ab his, qui tenebantur impedire, ergo obligatio illorum est hypothetica, nem-

pe si positivæ non restituant. Hæc sententia est practicè tuta, uti & cum Vasq. non agnoscens ullum ordinem inter negativas contra Lugo ponentem sequentem ordinem. Primo loco superiores, Secundo Custodes rei. Tertio testes veritatem tacentes, obligatōsque ex officio consulere: est contra Less. L. 2. c. 13. n. 80. ubi Custodem rei particularis obligat ante superiorem E. g. Magistratum, quia hic est solum Custos Universalis ad supplendum defectum particularis.

Respondeo probabiliter post executorem (hic respectu cæterorum est principalis per Regulam primam) omnes causas tam positivas quam negativas obligari immediatè ad restitutionem (nisi una alteri subserviat, ut subservit Custos particularis œonomo Universali, cui nulla res in particulari committitur, sed sola vigilantia supra cæteros, ut negligens impedire tenetur, duntaxat in defectum Custodis particularis) non tamen æqualibus portionibus per n. 345. minus enim influunt negativæ quam positivæ. Ratio prioris partis est ex Regula tertia negante Ordinem inter secundarias causas positivas invicem comparatas, ergo etiam non datur inter positivas secundarias comparatas cum negativis, sublata enim subordinatione etiam in hac comparatione nulla est principalis respectu alterius, nec negativa ulla subservit positivæ.

Pro complemento dictorum nota, quod causa principali restituente secundariæ ad nihil teneantur, sive damnificato, quia jam recepit suam, sive principali, licet principalis in executione fuisset secuta Consilium minus principalis (dummodo vi, aut fraude consulens

Y y 2

non

non induxerit) quia exequendo damnum recepit in se totum, ergo hoc per eam reparato secundaria sunt deobligata; cum solum in defectum principalis teneantur; quapropter si causa secundaria restituit, huic patet regressus ad principalem, quæ secundaria debet refundere totum ab ea restitutum, in defectum autem principalis à reliquis concausis restituens habet jus repetendi à singulis pro rata

Quando ex secundarijs plures æqualiter concurrant, ut plures E. g. executores, vel consulentes, quavis obligatur ad totum, reliquis nolentibus, vel impotentibus cum jure repetendi ab his secundarijs suam partem. Hinc resolvit Molin. *Disput. 737. num. 6.* Lugo *num. 138.* si tres teneantur æqualiter reddere 12. restituente uno integrum in defectum aliorum, reliquis duo debent ei refundere 8. aut si post restitutionem ab uno factam alter ex duobus penitentia ductus vult restituere, debet restituere tua quatuor, ac loco tertij duo, proinde universim 6. quia tenetur æqualiter subire onus cum primo restituente, supponitur enim quisque esse causa totius damni; eo casu casu quisque horum duorum habet jus repetendi duo à tertio.

347. Colligitur autem primò ex hæcenus discussis, quod cum secunda-

ria teneantur tantum in defectum principalis, non statim sint adigendæ ad restitutionem, sed prius explorare debeant, an principalis possit restituere, sitque restitutura, nec ne.

Colligitur secundò, quod, si damnificatus remittat damnum causæ principali, secundaria deobligentur, secus principalis ob remissionem secundarijs factam à damnificato: uti nec condonatio secundariæ uni facta eliberat alias secundarias à sua quota, uti nec, dum plures sunt causæ principales æque primo influentes, condonato uni debito condonatur alijs, sed obligantur ad totum detractâ parte condonata ex Molin. *n. 4. & 5.* Less. à *n. 45.* S. Thom. *hit q. 62. Art. 6. ad tertium & Art. 7. ad 2.* apud quos reperies doctrinam traditam hic à V. pro complemento.

Colligitur tertio, dum agitur de restitutionis obligatione, advertendum primò, an obligatus restituere positivè, aut negativè sit cooperatus: si positivè, oportet discernere, ad quam ex sex recensitis *num. 328.* reducat, postea advertendum est ad doctrinam communem omnibus cooperantibus traditam *n. 329.* ad discernendum autem, an ad totum vel ad partem quis teneatur, relegenda sunt, quæ exposui à *n. 330.*

DIS-